

Adviesbureau ■
Personeelszaken ■
Begeleiding ■

Arbeidsvoorwaardennotitie 2012

25 oktober 2011
Adviesbureau APB

Adviesbureau APB B.V., Cosunpark 10, 4814 ND Breda, tel.: +31 (0)76-5318313, info@apb.nl, www.apb.nl
Adviesbureau APB B.V. is ingeschreven bij de KvK onder nummer 53091744. Op haar diensten zijn de dienstverleningsvoorwaarden van toepassing die gedeponereerd zijn bij de KvK onder nummer 53091744.
ING Bank 65.35.32.822 IBAN: NL67 INGB0653532822 BIC: INGBNL2A BTW-nummer: NL850742924B01

25 oktober 2011

Voorwoord

Ook dit jaar brengt Adviesbureau APB haar arbeidsvoorwaardennotitie uit. Deze notitie bevat onze bevindingen en advies over de aanpassing van uw arbeidsvoorwaarden voor 2012.

Voor u als werkgever is het van groot belang om op basis van de verwachtingen omtrent de economische situatie en de nieuwe kabinetsmaatregelen en –plannen zorgvuldig te bepalen welke koers u met uw arbeidsvoorwaardenbeleid wilt varen.

Deze notitie, opgesteld met de beschikbare informatie tot 25 oktober 2011, is bedoeld om u hierbij te helpen.

Voor ons was 2011 een zeer bijzonder en hectisch jaar waarin Adviesbureau APB 25 jaar bestond en is verhuisd van Roosendaal naar Breda.

Wij hopen dat in 2012 het verwachte, langzame herstel realiteit zal worden en u een succesvol jaar tegemoet mag zien.

Wij helpen u daar graag bij op het gebied van uw personele organisatie en arbeidsvoorwaarden.

Namens het team van APB

Drs. A.J. (André) Jansen

Directeur

Inhoudsopgave

1. Vertraagd economisch herstel en grote onzekerheid	1
1.1. De wereldeconomie: vertraagd herstel en onzekerheid	1
1.2. De Europese economie: voorzichtige groei en reële crisisdreiging	1
1.3. De Nederlandse economie: matige groei en onzekerheid.....	1
2. Regeringsbeleid: “Koersvast in onzekere tijden”	4
2.1. Terugbrengen begrotingstekort	4
2.2. Maatregelen van belang voor ontwikkeling arbeidsvoorwaarden	6
2.3. Minimumloon 2012	6
3. Werknemers- en werkgeversorganisaties	7
3.1. CAO's.....	7
3.2. Werknemersorganisaties	7
3.3. Werkgeversorganisaties	7
4. Conclusie & aanbevelingen	9
4.1. Conclusie	9
4.2. Aanbevelingen	9

1. Vertraagd economisch herstel en grote onzekerheid

1.1. De wereldeconomie: vertraagd herstel en onzekerheid

Na het crisisjaar 2009 herstelde de wereldeconomie zich voorzichtig. Helaas vertraagt dit herstel sinds het begin van 2011. De groei van de wereldhandel neemt af en in Amerika zijn de groeicijfers fors lager en naar beneden bijgesteld. Men maakt zich daar ernstig zorgen om een tweede recessie en kampt met een ongekend hoge schuldenlast.

Na de problemen op de financiële markten in augustus 2011 is de onzekerheid toegenomen. Daar komen de budgettaire problemen van de ontwikkelde economieën bij, de hoge olieprijs en de natuurramp in Japan en dreigende oververhitting in de opkomende economieën als China en India.

1.2. De Europese economie: voorzichtige groei en reële crisisdreiging

In de afgelopen jaren had Europa voorzichtige groeicijfers.

Griekenland, Ierland en Portugal zijn al enige tijd aangewezen op steun. Door toenemende rentelasten dreigden daar Italië en Spanje bij te komen. Voor hen is echter door de Europese Centrale Bank tijd gekocht door steunaankopen. Voor Ierland is de rente afgenomen maar voor Griekenland zijn de zorgen de afgelopen maanden toegenomen.

Wat begon als een beheersbaar probleem rond de Griekse staatsschuld, is inmiddels een Europese schuldencrisis die de groei van Europa in gevaar brengt. In juli 2011 is gekozen voor uitstel van invordering van de leningen aan Griekenland en in oktober is de besluitvorming over de versterking van het Europese noodfonds EFSF bijna rond. Uit dit fonds moet het tweede reddingspakket voor Griekenland komen. Bovendien zullen de Europese regeringsleiders naar verwachting de banken vrage zware verliezen te incasseren op hun Griekse staatsobligaties. Hiermee wordt geprobeerd een Grieks faillissement met alle gevolgen van dien te voorkomen.

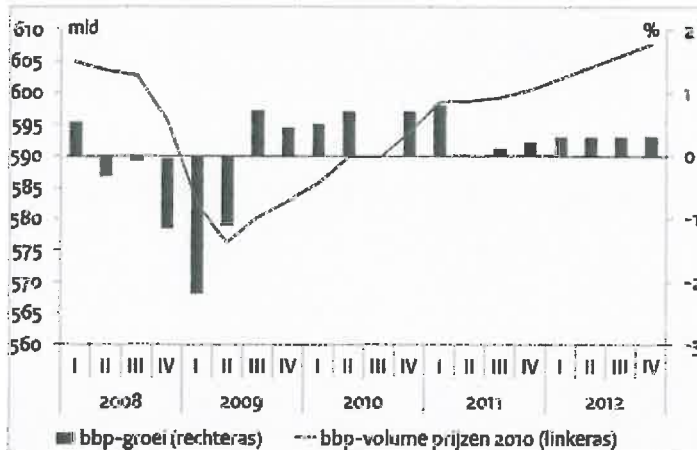
1.3. De Nederlandse economie: matige groei en onzekerheid

In 2011 was er sprake van herstel; de Nederlandse economie draaide in de eerste helft van 2011 redelijk. Nederland kon profiteren van de sterke groei van de Duitse economie en onze uitvoer daar naar toe. Maar nu begint ook de Duitse economie last te krijgen van de wereldwijd teruglopende economische groei en inmiddels hapert het herstel van de Nederlandse economie.

De Macro Economische Verkenning (MEV) voorspelt nog wel een voorzichtige groei van het bruto binnenlands product (bbp) maar die groei vertraagt van 1,5% in 2011 naar 1% in 2012. De MEV voorziet pas voor de tweede helft van 2012 een bbp op het niveau van voor de kredietcrisis. Zie hiervoor de navolgende figuur.

25 oktober 2011

Figuur1: matige groei in het vooruitzicht

Bron: Macro Economische Verkenning (MEV) 2012

Althans, als er geen nieuwe financiële crisis, een Europese schuldencrisis of een mondiale economische crisis komt.

Onze overheidsbestedingen hebben een negatieve invloed op de groei als gevolg van de bezuinigingen en de voorspelde matige groei komt grotendeels voort uit export.

Arbeidsmarkt

De MEV beschouwt onze werkloosheid, ondanks de krachtige recessie, als relatief weinig opgelopen en in internationaal en historisch perspectief laag.

In 2010 was de werkloosheid gemiddeld 4,5% van de beroepsbevolking. De verwachting is dat dit ongeveer zo blijft in 2011 (4,25%) en 2012 (4,25%).

Het arbeidsaanbod ontwikkelt zich matig en neemt in 2011 naar verwachting met 10.000 personen af. Dit is het gevolg van het ontmoedigingseffect dat zich in economisch mindere tijden voordoet en een kleine negatieve bijdrage van de beginnende vergrijzing welke negatieve gevolgen voor een groot deel teniet worden gedaan door de stijgende arbeidsparticipatie van met name vrouwen.

In 2012 neemt het ontmoedigingseffect af en zal de arbeidsparticipatie structureel toenemen waardoor het arbeidsaanbod met 40.000 personen zal toenemen.

Het aantal banen is in het tweede kwartaal van 2011 gegroeid met 51.000 ten opzichte van een jaar eerder. Bij het openbaar bestuur verdwenen weliswaar 12.000 banen maar dat werd gecompenseerd met groei van werkgelegenheid in de zakelijke dienstverlening en de zorg. In de bouw gingen 11.000 banen verloren.

De ontwikkeling van de werkgelegenheid blijft achter door de gematigde economische groei. De werkloosheid ontwikkelt zich gematigd doordat bedrijven het zich konden permitteren om terughoudend te zijn met het afbouwen van het personeelsbestand vanwege de resultaten uit de voorgaande jaren. En omdat de resultaten weliswaar onder druk komen te staan maar de solvabiliteit relatief hoog is, voorziet de raming niet in een scherp oplopende werkloosheid de komende tijd.

25 oktober 2011

Inflatie

In 2010 was de inflatie, gemeten met de consumentenprijsindex, 1,3%. Voor 2011 wordt 2,25% verwacht. Door de verwachte afnemende economische groei, neemt de inflatiedruk vanuit het buitenland, onder andere via de olieprijs, af en voor 2012 raamt de MEV 2% inflatie.

Lonen

De contractlonen reageren, met enige gebruikelijke vertraging, op de inflatie en laag blijvende werkloosheid en nemen volgens de raming in de MEV met 1,5% in 2011 en 2% in 2012 toe.

De incidentele loonontwikkeling in de marktsector was in 2008 en 2009 negatief als gevolg van de sterke conjuncturele terugval. In 2010 was dit 0 en voor 2011 en 2012 wordt weer een stijging voorzien van respectievelijk 1% en 0,75%.

De sociale lasten voor de werkgevers nemen in 2011 toe door de stijging van de inkomensafhankelijke bijdrage zvw en van de pensioenpremie. Dat zal ook voor 2012 gelden en dan zal ook de ww-premie toenemen.

Dit alles betekent een stijging van de loonvoet in de marktsector van 3,25% in 2011 en 3,5% in 2012.

Opbouw loonvoetmutatie marktsector, 2008 – 2012					
	2008	2009	2010	2011	2012
	Bijdragen in %-punten				
Contractloon (incl. overloop)	3,50	2,70	1,00	1,50	2,00
Incidenteel	- 0,70	- 0,40	0,00	1,00	0,75
Brutoloon	2,80	2,30	1,00	2,50	2,75
Sociale lasten werkgevers	0,50	0,00	0,50	0,75	0,75
Loonvoetmutatie marktsector	3,30	2,20	1,50	3,25	3,50

Bron: Macro Economische Verkenning (MEV) 2012

Koopkracht

In 2011 daalt de koopkracht met 1%, met name omdat de loonontwikkeling minder is dan de inflatie. In 2012 zal voor het derde jaar op rij de koopkracht dalen, nu met name als gevolg van bezuinigingen en lastenstijging.

2. Regeringsbeleid: "Koersvast in onzekere tijden"

2.1. Terugbrengen begrotingstekort

Ons kabinet blijft werken aan gezonde overheidsfinanciën en continueert haar begrotingsbeleid: het terugbrengen van het begrotingstekort onder de voor 2013 afgesproken 3%. "Koersvast in onzekere tijden", noemt het kabinet dat in de Miljoenennota en daarmee komt het kabinet al in 2012 op een begrotingstekort van 2,9%.

Ze wordt daarbij aan de ene kant beperkt door het gedoogakkoord waardoor meer bezuinigen en structurele ombuigingen moeilijk zijn en het bij de beproefde "kaasschaafmethode" blijft.

Aan de andere kant dreigen crises; mondiaal, financieel en de Europese schuldencrisis. Als één van deze dreigingen realiteit wordt, zullen er hele andere scenario's uit de kast moeten worden getrokken dan deze begrotingspolitiek.

Maar zo lang het zover niet is, blijft ons kabinet bezuinigen en de lasten verhogen om tot een lager begrotingstekort te komen.

Er wordt met name bezuinigd op de één na grootste kostenpost: onze sociale zekerheid. Er worden maatregelen genomen om de toename van de grootste kostenpost, de zorg, af te remmen en per saldo wordt daar in 2012 nog 0,1 miljard meer geld aan besteed. Daarnaast worden de lasten voor iedereen verhoogd.

2.2. Maatregelen van belang voor ontwikkeling arbeidsvoorwaarden

Pensioenakkoord

In juni 2011 hebben kabinet en sociale partners een pensioenakkoord gesloten. Dat is voorgelegd aan de achterban van de verschillende partijen en, na tegemoetkoming op een aantal aanvullende wensen, uiteindelijk in september ook door de achterban van de FNV gesteund. Dat betekent dat de weg vrij is voor de betreffende wetswijzigingen. Hiermee wordt onze pensioenleeftijd in 2020 verhoogd naar 66 jaar, wordt de pensioenleeftijd gekoppeld aan de levensverwachting en stijgt daardoor in 2025 naar 67 jaar.

Overigens ligt er ook nog een wetsvoorstel in de 1^e kamer voor de verplaatsing van de dag waarop iemand voor het eerst zijn AOW krijgt. Nu is dat nog de eerste dag van de maand waarin iemand de pensioenleeftijd bereikt. Voorgesteld is om dat met ingang van 1 april 2012 te veranderen in de dag waarop iemand zijn of haar pensioenleeftijd daadwerkelijk bereikt.

Daarnaast speelt dat in het derde kwartaal van 2011 de dekkingsgraden van de vijf grootste pensioenfondsen fors zijn teruggelopen met name als gevolg van de lagere rekenrente. Vier van deze vijf pensioenfondsen houdt rekening met de noodzaak van korten van pensioenuitkeringen. Als de dekkingsgraad niet bijgetrokken is tegen het einde van 2011, zal het ABP deelnemers en gepensioneerden voorbereiden op een verlaging van de pensioenen met 4 á 5%.

25 oktober 2011

De vitaliteitsregeling

Het vitaliteitspakket is nieuw en wordt geleidelijk ingevoerd over de jaren 2012 en 2013.

Hiervoor worden vier fiscale regelingen afgeschaft.

In 2012 komt de arbeidskorting voor ouderen en de spaarloonregeling te vervallen. De tegoeden komen in principe vrij in 2012 maar de deelnemers kunnen hun tegoed ook laten staan. De tegoeden worden dan jaarlijks gedeeltelijk vrij gegeven.

Ook de levensloopregeling wordt in 2012 afgeschaft. In 2012 wordt deze regeling nog opengehouden voor deelnemers die op 31 december 2011 een saldo op hun levensloopregeling hebben staan maar zij kunnen niet meer bijstorten. Vanaf het jaar 2013 kunnen alleen nog deelnemers die op 31 december 2012 de leeftijd van 58 jaar hebben bereikt, gebruik maken van de levensloopregeling tot zij de AOW-gerechtigde leeftijd hebben bereikt. In 2013 kunnen de deelnemers die op 31 december 2012 nog geen 58 jaar waren, hun levenslooptegoed omzetten in vitaliteitssparen. Doen ze dat niet, dan wordt het levenslooptegoed op 31 december 2013 belast als loon.

In 2013 vervalt de doorwerkbonus, de heffingskorting voor wie na zijn 62^e bleef werken.

Daarvoor komt in 2013 in de plaats:

- werkbonus voor 62-plussers;
- vitaliteitssparen;
- extra stimulering scholing c.q. verruiming aftrekmogelijkheden voor scholingsuitgaven.

Vitaliteitssparen wordt fiscaal voordelig sparen. De stortingen zijn fiscaal aftrekbaar en er wordt pas belasting geheven bij opname van het tegoed.

Fiscale bijtelling zuinige auto's van de zaak

De verschillende percentages voor de bijtelling blijven bestaan maar met ingang van 1 juli 2012 worden de CO₂-grenzen voor het 14%-tarief en het 20%-tarief van de bijtelling van de auto van de zaak in de loon- en inkomstenbelasting aangescherpt. Daarna vindt vanaf 1 januari 2013 een jaarlijkse aanpassing plaats.

Verlofregelingen

Met ingang van 1 januari 2012 wijzigt de opbouw van verlof tijdens ziekte. Op dit moment is de opbouw van vakantiedagen bij langdurig zieke werknemers beperkt tot het laatste half jaar. Met ingang van 1 januari 2012 houden werknemers die langdurig ziek zijn, recht op hetzelfde aantal vakantiedagen als niet zieke werknemers. Daarnaast regelt het wetsvoorstel dat werknemers hun wettelijke vakantiedagen binnen anderhalf jaar moeten opnemen, tenzij zij redelijkerwijs daartoe niet in staat waren. Wel kunnen werkgever en werknemer in onderling overleg besluiten de termijn te verlengen.

Ook is het wetsvoorstel "Modernisering regelingen voor verlof en arbeidstijden" bij de 2^e Kamer ingediend.

Dit gaat over de aanpassing van de Wet Arbeid en Zorg en de Wet Aanpassing Arbeidsduur en het is de bedoeling daarmee het opnemen van de verschillende verloven gemakkelijker te maken.

Het wordt ook eenvoudiger om ouderschapsverlof op te nemen en ouders kunnen voortaan in overleg met de werkgever zelf bepalen hoe het ouderschapsverlof wordt opgenomen. Nu

25 oktober 2011

stelt de wet daaraan nog beperkingen. Verder kan ouderschapsverlof voortaan direct worden voortgezet bij een nieuwe werkgever.

Moeders van een baby die tijdens het bevallingsverlof in het ziekenhuis is opgenomen, krijgen recht op extra verlof.

Bij andere verlofvormen, zoals langdurend zorgverlof, wordt het in sommige gevallen mogelijk om verlof op te nemen om andere mensen dan directe familieleden te helpen.

Kinderopvangtoeslag

Op de kinderopvang wordt 420 miljoen euro bezuinigd. Ouders gaan meer betalen, waarbij rekening wordt gehouden met lagere inkomens. Ook wordt de overheidsbijdrage in de vorm van de kinderopvangtoeslag gekoppeld aan het aantal gewerkte uren door de minst werkende partner.

2.3. Minimumloon 2012

Iedere werknemer van 23 jaar of ouder heeft recht op het wettelijk minimumloon. De minimumlonen worden twee keer per jaar aangepast aan de ontwikkeling van de CAO-lonen via ramingen van het CPB. Het minimumloon is per 1 juli 2011 verhoogd naar € 1.435,20 bruto per maand.

De aanpassing met ingang van 1 januari 2012 is bij het verspreiden van deze notitie nog niet bekend.

3. Werknemers- en werkgeversorganisaties

3.1. CAO's

De MEV voorziet in 2012 een stijging van de contractlonen, dat is de gemiddelde stijging van de lonen in de marktsector volgens de CAO's, van 2%. Een deel daarvan ligt al vast omdat er al CAO's voor 2012 zijn overeengekomen. Een paar voorbeelden daarvan zijn hieronder opgenomen.

CAO	Van	Tot	Verhoging	%
Groothandel in Levensmiddelen, Zoetwaren, Tabak en/of Tabaksproducten	01-10-2010	01-04-2012	1 februari 2012	1,5
Metalektro	01-05-2011	31-08-2013	1 januari 2012 1 juli 2012	1,0 1,1
Metaal en Techniek	01-04-2011	30-04-2013	1 februari 2012 1 augustus 2012	1,15 1,15

bron: CAOweb

Nadat het in 2007 moeilijker is gemaakt om af te wijken van CAO's, gaan er nu weer stemmen op, vanuit het CDA, om dat gemakkelijker te maken. Bijvoorbeeld door bedrijven toe te staan om in tijden van crisis tijdelijk niet gebonden te zijn aan CAO-afspraken als loonsverhoging. Het systeem van algemeen verbindend verklaring van CAO's heeft al vaker ter discussie gestaan maar nu lijkt zich een kamermeerderheid af te tekenen voor dispensatiemogelijkheden doordat VVD en PVV zich aansluiten bij het CDA op dit punt.

Het rijk als werkgever heeft de lonen van haar werknemers, de ambtenaren, de afgelopen twee jaar bevroren. De einddatum van deze nullijn is 1 maart 2012. Per 1 januari 2012 krijgen de ambtenaren er dus niks bij.

Voor de sector Defensie is medio oktober 2011 een onderhandelaarsresultaat bereikt tussen de Centrales van Overheidspersoneel en Defensie. Overeengekomen is dat de salarissen per 1 maart 2012 worden verhoogd met 1%.

3.2. Werknemersorganisaties

De FNV wil voor 2012 een looneis van 2,5% stellen. Daarnaast wil de vakcentrale bij de CAO-onderhandelingen voor iedereen een koopkrachttoeslag van € 300,00 ter compensatie van het koopkrachtverlies door de bezuinigingen van het kabinet. De FNV ziet deze € 300,00 per werknemer als compensatie voor bezuinigingen op onder meer de kinderopvang en de zorg- en huurtoeslag.

25 oktober 2011

De Unie wil voor de middeninkomens een hogere looneis stellen dan voor de rest. Dat zal minimaal het inflatiepercentage van 2% zijn.

De CNV Vakcentrale eist voor 2012 de totale loonruimte op. Deze moet worden aangewend voor werkgelegenheidsafspraken en inflatiecorrectie.

3.3 Werkgeversorganisaties

Werkgevers vinden 2,5% te veel. De gemiddelde stijging van de CAO-lonen met 2% in 2012 is de werkgeversorganisaties een doorn in het oog. "Het kan zo niet doorgaan", zegt werkgeversvereniging AWWN en roept op tot "voorzichtiger" loonafspraken. AWWN pleit al langere tijd voor het maken van afspraken over voorwaardelijke in plaats van structurele loonstijgingen.

VNO-NCW en MKB-Nederland vinden de looneis van de FNV te hoog en te gevaarlijk, gezien de ontwikkeling van de economie.

Ook de extra koopkrachtcompensatie van € 300,00 die werkgevers zouden moeten geven, wijzen deze ondernemersorganisaties af. VNO-NCW en MKB-Nederland vinden dat het bedrijfsleven er niet is om de gevolgen van het kabinetsbeleid te repareren.

4. Conclusie & aanbevelingen

4.1. Conclusie

Als alle crises bezworen worden, gaan we met een slakkengangetje richting herstel. Maar er dreigen nogal wat crises. Ons kabinet blijft van mening dat ook voor crisissituaties geldt dat onze financiën op orde moeten zijn zodat Nederland alle dreigende stormen zo goed mogelijk kan weerstaan.

Er is geen bijzondere druk op de arbeidsmarkt. Per saldo neemt de werkgelegenheid zelfs enigszins toe en stabiliseert de gematigde werkloosheid. Voor wat betreft de inflatie wordt voor 2012 op 2% gerekend.

De stijging van de contractlonen wordt geraamd op 2% en samen met een incidentele stijging van 0,75% verwacht het CPB dat in 2012 de brutolonen 2,75% zullen stijgen.

4.2. Aanbevelingen

In een normale situatie, oftewel: als we geen crisis krijgen, zou een zuinige 2% verhoging voor 2012 reëel zijn voor voldoende presterende werknemers.

“Zuinig” omdat deze 2% weliswaar de verwachte inflatie compenseert maar toch een daling van een ieders koopkracht zal betekenen gezien de bezuinigingen en lastenverzwaringen die het kabinet voor 2012 op het programma heeft staan.

Of er een crisis gaat komen en hoe hard die ons allen of individueel gaat treffen, kunnen wij niet voorspellen.

Daarom adviseren wij u de loonstijging te verdelen over 2012. Bijvoorbeeld: 1% per 1 januari en 1% per 1 juni met inachtneming van de economische en financiële situatie op dat moment.